

**ОЛИЙ ТАЪЛИМ ВА ДАВЛАТ ХИЗМАТИ ЎРТАСИДАГИ
ИНТЕГРАЦИЯНИ КУЧАЙТИРИШ ҲАМДА ИСТИҚБОЛЛИ КАДРЛАР
ЗАХИРАСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ЯНГИЧА ТИЗИМИ**

Фарангиз Авазбекова

*Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги
Давлат хизматини ривожлантириши агентлиги бош инспектори;
Юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)*

Мамлакатимизда ёш авлод вакиларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларнинг зарур билим ва кўникмаларга эга бўлиши асносида ўз потенциалини тўлақонли рўёбга чиқаришга кўмаклашиш – бугунги кундаги долзарб масалалардан ҳисобланади. Бунда бошқарувга қобилиятли ёшларни аниқлаш, уларни давлат хизматиغا мақсадли тайёрлаш ва соҳада “talent management” тизимини самарали йўлга қўйиш - давр талабидир.

Мамлакатимизда барча соҳаларда амалга оширилаётган кенг қўламли ислохотлар юқори малакали бошқарув кадрларни тайёрлаш тизимини замонавий ёндашув асосида ривожлантиришни талаб этмоқда.

Бугунги кунда инсоният турли таҳдидлар, мавҳум хавф-хатарлар, геосиёсий курашлар, табиий ресурслар тақсимооти ва манфаатлар тўқнашуви бўйича мунозалар кучайган мураккаб даврни бошдан кечирмоқда. Ўз навбатида, дунёдаги кўплаб иқтисодий, сиёсий ва ижтимоий муаммолар ечими эса тўғридан-тўғри ёшлар билан боғлиқдир. Чунки, бугунги ёш авлод эртанинг эгаси - етакчи кучи саналади.

Ҳозирда Ўзбекистон аҳолиси умумий сонининг 55 фоизини – мутақиллик фарзандлари бўлмиш шижоатли, хурфикр қарийб 19 миллиондан ортиқ ёш фуқаролар ташкил этмоқда. Шу боис, ёшлар масалалари давлат сиёсатида стратегик аҳамият касб этади.

Давлат бошқарувида ёшлар иштироки – бошқарувдаги муҳим қарорлар қабул қилиш жараёнида улар манфаатларини янада кўпроқ инобатга олиш имкониятини вужудга келтиради. Бу учун эса ёш раҳбар кадрларни босқичма-босқич тайёрлашни тизимли йўлга қўйиш талаб этилади.

Айниқса, Президентимиз Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида сўнгги йилларда соҳадаги қонунчилик янада такомиллаштирилиб, ёшлар учун кўплаб янги имкониятлар яратилди. Ёшларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш борасида мутлақо янги тизим ташкил этилди.

Президентимиз янги авлодни баркамол қилиб тарбиялаш, уларнинг ҳаётга мустақил қадам қўйишлари учун барча зарур шароитларни яратишга қаратилган комплекс чора-тадбирларни белгилаб бердилар. Улар томонидан “бугун туғилган бола улғайиб, ҳар томонлама баркамол бўлиб вояга етиб жамиятда ўз ўрнини топиши, кексайганда эса муносиб фаровон ҳаёт кечирishi мумкин бўлган” яхлит тизим стратегияси илгари сурилди.

Ушбу стратегия, энг аввало, шижоатли, креатив, жамиятдаги мавжуд ижтимоий муаммоларга инновацион ечимлар топа оладиган, юрт тараққиёти учун янги ғояларни илгари сурадиган ташаббускор янги авлод вакиллари вояга етказишга қаратилди. Давлат ва нодавлат ёшлар ташкилотлари орқали ёшларга оид сиёсат самарадорлиги ва натижадорлигига эриш бўйича аниқ вазифалар белгилаб олинди.

Дарҳақиқат, ёшлар орасидан истиқболли кадрлар захирасини шакллантиришни назарда тутувчи ташаббускор, ислоҳотларни амалга ошириш ва жойлардаги муаммоларни ҳал этишда фаол иштирок этувчи, раҳбарлик лавозимларига муносиб ёшларни қўллаб-қувватловчи самарали институционал тизимларни жорий этиш – давлат хизматининг энг устувор йўналишларидан саналади.

Бунда давлат хизмати ва олий таълим ўртасидаги интеграцияни мустаҳкамлаш, бошқарувга иқтидорли ёшлар билан доимий ишлайдиган тизимларни йўлга қўйиш, ёш авлод вакиллари сий, ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш, уларни сий жараёнларга фаол жалб этиш орқали мустаҳкам фуқаролик позициясини шакллантириш асосий вазифаларимиздан.

Шу маънода, юртимизда амалга оширилаётган маъмурий ислоҳотлар ҳам ихчам ва самарали бошқарув учун САЛОҲИЯТЛИ ВА ЗАМОНАВИЙ КАДРЛАР КОРПУСИни яратиш, давлат хизматида ТАЛАНТЛАРНИ БОШҚАРИШ ТИЗИМИНИ шакллантиришни тақозо этади.

Бунда эса ЯНГИ АВЛОД КАДРЛАРИ учун энг зарур кўникмалар моделини яратиш орқали ёшлар орасидан истиқболли кадрлар захирасини мутахассисликлар, худудлар кесимида шакллантириш, билимли, ташаббускор, раҳбарлик лавозимларига қобилиятли ёшларни бошқарув борасида профессионал билим, дунёқараш ва замонавий **бошқарувга зарур компетенцияларини мунтазам ошириб боришни** назарда тутувчи **истиқболли кадрлар тайёрлашни тизимли йўлга қўйиш** мақсадга мувофиқ.

Бў ўринда, давлат хизматида истиқболли кадрларни тайёрлашни назарий ва амалий мактабини яратиш, энг салоҳиятли **ТАЛАБАЛАРНИ ДАВЛАТ ХИЗМАТИГА МАҚСАДЛИ ТАЙЁРЛАШ**ни тизимли йўлга қўйиш – ғоят аҳамиятлидир.

Чунки, ёшларга ўз потенциалини тўлақонли рўёбга чиқаришга шароит яратиш орқалигина биз янги лидерларни кашф қиламиз. Уларни илмга, хорижий тилларни ўрганишга, инновацион ғояларини амалга оширишга кўмаклашиш орқали кучли мутахассисларни тарбиялай оламиз.

Президентимиз ҳам ёшлар бугунги ислохотларнинг кузатувчиси эмас, талаба, ёш олим, тадбиркор, спортчи, давлат хизматчиси сифатида уларнинг иштирокчиси бўлишларини ҳамда ислохотларни амалга оширишда ёшларнинг фаол иштирокини таъминлашга эътибор қаратмоқдалар.

Зеро, Аристотел айтганидек: **“Давлатлар тақдирини – ёшлар таълим ва тарбияси белгилаб беради”**.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида жорий йилнинг 4 август куни ўтказилган видеоселектор йиғилишида “Ёш мутахассисларни танлаш дастури”ни ишлаб чиқиш юзасидан вазифалар белгиланган эди.

Мазкур йиғилишининг 7-сонли баёни 11-бандига мувофиқ, Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги ва Ёшлар ишлари агентлиги билан ҳамкорликда Ёш мутахассисларни танлашнинг намунавий дастури ишлаб чиқилди.

Ушбу дастурнинг асосий мақсади этиб олий таълим муассасалари битирувчи курсида ўқиётган салоҳиятли, иқтидорли талабаларни давлат органларида стажировка ўташга жалб қилиш орқали – давлат хизмати учун ёш

кадрларни мақсадли тайёрлаш ҳамда ёшларни давлат фуқаролик хизматига жалб қилиш самарадорлигини ошириш кабилар белгиланди.

Ушбу мақсадларни амалга ошириш учун дастурнинг асосий ваифалари сифатида:

– давлат хизмати ва олий таълим муассасалари ўртасида интеграцияни кучайтириш;

– энг салоҳиятли ва билимли битирувчиларни саралаб олиш;

– номзодларни вазирлик ва идораларга, маҳаллий ҳокимликларга стажировка ўташ учун йўналтириш ҳамда “устоз-шогирд анъанаси” асосида тажрибали давлат хизматчиларига бириктириш ҳамда

– стажировкани муваффақиятли якунлаган битирувчиларни рағбатлантириш ва танлов асосида давлат хизматига ишга қабул қилиш кабилар мустаҳкамланди.

Энг асосий жиҳати, стажировка дастури талабаларга ўз мутахассислиги йўналишидаги нуфузли давлат органи фаолияти билан яқиндан танишиш, ўз карьерасини режалаштириш ва амалий кўникмаларини ривожлантиришга имкон беради.

Ҳозирда ушбу стажировка дастури 86 та вазирлик ва идоралар, 14 та маҳаллий ҳокимликларда синов тартибида жорий этилди. Ҳозирда тегишли синовлардан муваффақиятли ўтган жами 700 нафар битирувчи давлат органларида стажировка ўтаб келмоқдалар.

Қайд этиш лозим, ижтимоий тадқиқотлар натижасига кўра ҳам битирувчиларнинг давлат хизматидаги фаолиятдаги асосий муаммо - бу уларнинг касбий компетенцияларининг етарли даражада эмаслиги ҳисобланади.

Хусусан, 1200 нафар битирувчи курс талабалари ва 300 га яқин иш берувчилар ўртасида ўтказилган ижтимоий сўровнома натижаларига кўра 54,2% битирувчилар давлат идораларида ишлаш иштиёқини қайд этишган. Лекин 61,2 % иш берувчилар битирувчиларнинг касбий тайёрганлик даражасидан қисман қониқишларини билдиришган.

Бундаги бўшлиқ эса қайд этганимиздек битирувчиларда амалий кўникма ва компетенцияларининг ётишмаслигида намоён бўлади ҳамда давлат хизматига ёшларни мақсадли тайёрлаш механизмлари мавжуд эмаслиги билан боғлиқ ҳисобланади.

Бундан ташқари, Президент раислигида ёшлар билан ишлашнинг янгича тизимини жорий этиш борасидаги долзарб вазифалар юзасидан ўтказилаётган йиғилишдаги вазифалар ижроси юзасидан "Олий таълим муассасалари талабаларини мутахассислиги бўйича ишлашига имконият яратиш чоратadbирлари тўғрисида"ги қарор лойиҳасига кўра талабаларга 2-курсдан бошлаб ОТМ раҳбари томонидан берилган сертификат асосида мутахассислиги бўйича ўқишдан бўш вақтида ишлашга рухсат берилиши кутилмоқда.

Бугунги кунда дунё аҳолисининг қарийб тўртдан бир қисмини ташкил этувчи ёшлар вакилларининг 89 фоизи кам ривожланган давлатларда истиқомат қилади. 2030 йилгача бўлган даврда БМТ Глобал кун тартибининг Барқарор ривожланиш мақсадларига кўра, бутун дунёда ёшларнинг улуши етти фоизга ошиши кутилмоқда.

Шунингдек, олимларнинг таҳлилларига кўра асримиз якунига қадар ёшлар салмоғи 3,5 миллиарддан ошиши прогноз қилинмоқда. Бу эса ёшлар масалаларига ва ёш авлодни вояга етказиш билан боғлиқ муаммоларга эътиборни кучайтириш заруриятини намоён қилади.

Илғор хорижий мамлакатлар тажрибасига кўра, давлат хизматида иқтидорли кадрлар ўртамиёна ходимларга нисбатан икки боробар самарадорликка эга бўлади ҳамда бундай персонал бошқа ходимлар натижадорлигини 85 фоизгача ўстиришда ўз хиссаларини қўшиши мумкин.

“Talent management” – атамаси 1990 йилда пайдо бўлиб, бу HR-менежментда ходимларни инновацион жараёнларга кенг жалб этиш ва ижодий потенциални руёбга чиқариш учун стимул ва мотивацияни шакллантиришни назарда тутган.

ИҚТИДОРЛИЛАРНИ БОШҚАРИШ КОНЦЕПЦИЯСИ – юқори малакали кадрларни қидириш, жалб қилиш ва баҳолашга йўналтирилган. Мазкур концепцияда икки модел ўзаро фарқланиб: биринчисида, эксклюзив модель бўйича иқтидорлилар қидириш инструментлари йўлга қўйилади, уларни давлат хизматига мослашув жараёнларида кўмак кўрсатилади. Иккинчи, инклюзив модель бўйича ташкилотдаги ходимларни копетенцияларини баҳолашнинг самарали тизимлари орқали иқтидорлилар аниқланади ҳамда уларни қўллаб-қувватлаш орқали инсон ресурслари ривожлантирилади.

Буюк Британия ва **АҚШ**да эксклюзив моделга алоҳида эътибор қаратилади. Яъни, бунда уникал характеристикаларга эга кадрларни излаш ва жалб қилиш – бирламчи вазифа ҳисобланади. Ходимлар гуруҳларга бўлиниб энг юқорисини (умумий ходимларнинг 10 фоизини) **HiPo** (high-potential) ташкил этади.

Сингапурда иқтидорлиларни бошқариш концепцияси асосан олий таълим муассасаларини муваффақиятли тамомлаган битирувчиларга ҳукумат стипендиясини тақдим этиш, уларни нуфузли хорижий таълим муассасаларига юбориш орқали давлат хизматига доимий талантлар оқими келишини таъминлайди.

Мамлакатимизда ҳам энг салоҳиятли кадрларни давлат хизматига жалб қилиш бўйича сўнгги йилларда туб ислохотлар амалга оширилди. Президентимиз ташаббуси билан Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги томонидан йўлга қўйилган давлат хизматига киришнинг очик мустақил танлов механизмлари орқали **"МЕРИТОКРАТИЯ"** тамойили амалда ишлай бошлади.

Ушбу янгича танлов тартиботлари соҳада таниш-билишчилик, непотизм ва турли коррупциоген омилларни бартароф этиб давлат хизматига тўрт босқичли синовларда сараланган салоҳиятли "ташаббускор ислохотчи бўлиб майдонга чиқадиган, стратегик фикр юритадиган, билимли ва малакали янги авлод кадрлар" кириб келди.

Жумладан, бугунги кун қадар **1,5 МИЛЛИОНДАН Ортиқ НОМЗОД** вакант лавозимлар очик танловларида қатнашди ҳамда **48 235 нафар** фуқаро давлат хизматига қабул қилинди.

Эндиликдаги муҳим вазифа, давлат хизматида **Talent management** самарали йўлга қўйиш бўлиб, бунда ёш давлат хизматчиларини касбий ва шахсий компетенцияларини **ASSESSMENT** қилиш орқали уларнинг кучли томонлари аниқлаш ҳамда меҳнат фаолияти ўз потенциалини тўлақонли рўёбга чиқариш учун баҳолаш натижаларига кўра ишлаб чиқилган шахсий ривожланиш режаси асосида салоҳиятини доимий ошириб боришга кўмаклашишдан иборат.

Ўз навбатида, махсус Assessment тизими орқали ёш давлат хизматчилари ва давлат хизматига мақсадли тайёрланаётган ёш кадрларнинг шахсий

ривожланишининг доимий мониторинги юритилади ҳамда “ИСТИҚБОЛЛИ КАДРЛАР ЗАХИРАСИ” шакллантирилади.

Шу асосда, иқтидорли ва салоҳиятли ёшларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, бошқарувга қобилиятли, жамият ҳаётининг ижтимоий-сиёсий жараёнларида фаол иштирок этувчи ёшларни давлат хизматидан муносиб ўрин эгаллашига қаратилган Истиқболли кадрлар тайёрлашнинг янгича тизимини йўлга қўшиш — кадрлар сиёсатининг энг долзарб вазифаларидан ҳисобланади.